

ТРАНСФОРМАЦІЯ «КОНТЕКСТУАЛЬНА ЗАМІНА»
В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ТВОРУ ДЖЕННІ ХАН
«ЦЬОГО ЛІТА Я СТАЛА ВРОДЛИВОЮ»

Назарян А. М.

гр. ФЛ-20

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського

Наук. керівник – к.пед.н., доцент Остапенко С. А.

На думку І. Корунця, перекладацькі трансформації – одне з основоположних понять, що описують процес перекладу, який передбачає міжмовні перетворення, перебудування елементів вихідного тексту, операції «перевираження» змісту чи перефразування для досягнення перекладацької еквівалентності [2]. Л. Науменко і А. Гордєєва [4] поділяють всі перекладацькі трансформації на лексико-семантичні, граматичні та стилістичні. Предметом нашого дослідження виступає контекстуальна заміна з метою дослідження її широкого використання.

Л. Науменко і А. Гордєєва А.Й визначають контекстуальну заміну як трансформацію, в процесі якої «відповідником слова / словосполучення у мові оригіналу стає слово / словосполучення, що не є його словниковим значенням, і яке підібрано із врахуванням контекстуального значення та мовних норм і узусу мови перекладу» [4]. На думку вчених, не існує точних правил щодо заміни одного слова на інше, адже переклад слів у таких випадках повністю залежить від контексту, що робить контекстуальну заміну однією з найчастіше вживаних трансформацій, так як дає можливість перекладачеві наблизитись до змісту оригіналу. [4]

До нашої уваги припав сучасний молодіжний роман, який був нещодавно екранізований на всесвітньо відомій платформі **Prime video** 17 червня 2022 року «**Цього літа я стала вродливою**». Книга 1 [6]. Цей роман зацікавив нас, оскільки він ще не був досліджений науковцями і написаний сучасною англійською мовою. У романі використана велика кількість лексично забарвлених слів, що вказує на подальше використання перекладачем різноманітних трансформацій в перекладі. В роботі проаналізована лексико-семантична трансформація контекстуальної заміни, оскільки її вживання під час перекладу було найбільше.

Не зважаючи на те, що англійська мова є такою ж різноманітною як і українська, порівнюючи оригінал роману з українським перекладом Ольги Барабаш [5], ми чітко бачимо наявні приклади контекстуальної заміни. Під час дослідження було проаналізовано лише першу главу роману. Першим з прикладів контекстуальної заміни в романі є вираз *that's how it felt*. За словником «felt» має такі значення: *мацати; торкати; відчувати на дотик; шарити; почувати; сприймати; переживати; зазнавати; розуміти; усвідомлювати; справляти враження; вважати; обмацувати; розвідувати* [1]. Не дивлячись на широке семантичне поле слова, О. Барабаш використала прийом контекстуальної заміни, а саме переклала – *мені так здавалося*, відштовхуючись від контексту твору.

У наступному прикладі *with my feet up on the dashboard* слово «dashboard» має такі словникові значення, як *інформаційна панель, панель приладів; щиток; приладна дошка; щиток управління; портал розробника*[1]. У контексті роману авторка перекладу відтворила його як *закинувши ноги на торпедо*.

Ще одним прикладом трансформації контекстуальної заміни є словосполучення *my favourite things* – моїм улюбленим заняттям. За словником слово «things» має такі значення: майно; речі; багаж; одяг; атрибути; вбрання; пожитки; справи; діло; щось дуже важливе; випадок; факт; предмет і т.д. [1]. Але в перекладі було відтворено контекстуально – заняття.

За словником «run» має наступні значення: бігти; підганяти; тікати; рухатися; ковзати; ходити; плавати; пересуватися; летіти; пронестися; текти; сочитися; говорити; торкатися; балотуватися; працювати; публікувати; базікати; влучити; керувати; вести; проводити; досягати; скисати; перевозити і т.д. [1]. Із застосуванням контекстуальної заміни *to run this car into* перекладено як *спрямувати машину прями́сінько в*.

Словосполучення *had been gone a long, long time* перекладено О. Барабаш як *тривалої подорожі*. Хоча за словником «time» має такі значення: час; сезон; пора; година; момент; мить; дозвілля; робочий час; ритм; такт; тембр; раз; момент часу; тайм; період; інтервал; крок; напрацювання [1].

Наступним прикладом вираз *it held a million promises* – це *давало мільйон обіцянок*. А за словником «held» має такі значення: тримати; фіксація; вміщувати; вважати; гадати; змушувати; зобов'язувати; стабілізувати; заарештовувати; зачати; зберігати; зазнавати; терпіти [1].

В наступному прикладі спостерігаємо одразу дві трансформації: *it had been waiting for me to get there* – *усе немов чекало на мій приїзд*, де для перекладу «get» застосовано як контекстуальну заміну так і транспозицією, а саме номіналізацією (переклад дієслова іменником).

Речення *I'd hate to lose my boys to anyone else* було перекладено як *Я б не хотіла для одного зі своїх хлопців когось іншого*. Хоча «to lose» має значення: губити; звільнятися; загубити; програвати; зникнути; загинути; забути; позбутися; пропасти; згубити; поринути [1], воно було відтворено в перекладі «не хотіла», що не є його словниковим значенням і було підібрано виходячи із контексту.

За аналогією ми можемо спостерігати використання контекстуальної заміни в наступних прикладах: *mother was passed out* – *мама дрімала*; *being the lone guy* – *бути єдиним чоловіком*; *took it all in* – *висунулася*; *looked sickened* – *удав, що йому огидно*; *she said* – *погодилася вона*; *told him* – *запропонувала йому*; *give him ammunition* – *дати йому привід*.

Отже, лексо-семантична перекладацька трансформація, яку ми розглянули відома як контекстуальна заміна. Цю трансформацію перекладачі використовують з метою підлаштування до контексту оригіналу та підбирання найкращого відповідника.

Під час аналізу нам зустрілися практично дієслова і іменники. В теорії ця трансформація вживається також для прикметників та прислівників, що свідчить про обширне використання поданої трансформації. Підсумовуючи, можна сказати, що на прикладі роману «**Цього літа я стала вродливою**» ми розібрали досить велику кількість випадків вживання контекстуальної заміни, що підтверджує її вживаність серед перекладачів під час перекладу. Важливо відмітити, що контекстуальна заміна дає можливість перекладачам проявити свої навички підлаштування до контексту твору і передати як можливо точніше зміст оригіналу.

Література:

1. Зубков М. Г, Мюллер В. М. *Сучасний англо-український та українсько-англійський словник (100 000 слів)*. Видавничий дім «Школа», 2018 р. 752 с.

2. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця : Нова книга, 2003. 448 с.
3. Лелет І.О. Лексико-семантичні трансформації в українському перекладі твору Е.А. По «Золотий Жук», 2018. URL: [24.pdf \(mgu.od.ua\)](https://mgu.od.ua) (дата звернення: 10.09.2023)
4. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.
5. Хан Дж. Цього літа я стала вродливою. Книга 1. / пер. укр. Барабаш О. Видавництво «Книгарня Є», 2021. 304 с. URL: [Цього літа я стала вродливою. Книга 1, Дженні Хан - купити за низькою ціною в Україні | Книгарня «Є» \(book-ye.com.ua\)](https://book-ye.com.ua) (дата звернення: 10.09.2023)
6. Amazon Studios orders new young adult series *The Summer I Turned Pretty*, based on the New York Times bestseller by Jenny Han, 2021. URL: [The Summer I Turned Pretty \(amazonstudios.com\)](https://amazonstudios.com) (дата звернення: 10.09.2023)
7. Han J. *The summer I turned pretty. Book 1.* 2009. 304 p.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ У ПЕРЕКЛАДІ НАУКОВОЇ ФАНТАСТИКИ

П'єх Н.

гр. змАУП-21

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Наук. керівник – к.філол.н, доцент Чумак Г. В.

Елементи термінології (слова та словосполучення) все частіше зустрічаються майже в усіх мовних стилях (а не лише в науковому) та в всіх жанрах літератури. Найчастіше термінологія з'являється в науково-фантастичних текстах, які є надзвичайно цікавим явищем для лінгвістичного та перекладацького аналізу, оскільки поєднують науковий та художній стилі. Такі тексти насичені термінологічними одиницями та безеквівалентною лексикою, тому адекватний переклад постає досить складним завданням.

Для дослідження були обрані твори збірника науково-фантастичних оповідань Айзека Азімова «Я, Робот». Збірка «Я, Робот» унікальна тим, що є першою спробою Айзека Азімова з різних точок зору відобразити один із проблемних аспектів – зіткнення високих технологій і і етичних норм поведінки. Аналізуючи оповідання Айзека Азімова, варто зазначити, що письменник використав велику кількість науково-технічних термінів, для того щоб перенести нас у світ фантастики та далекого майбутнього. Одну з найскладніших для перекладу груп лексичних елементів становить безеквівалентна лексика. Оскільки такі терміни були вжиті вперше або ж були вжиті лише в попередніх творах автора. Існують різні види трансформацій у перекладі безеквівалентної лексики.

Основним видом лексичної трансформації у перекладі – це транскодування. Багато термінів із циклу оповідань Айзека Азімова «Я, робот» передано українською мовою шляхом транскодування, тобто таким способом перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами мови перекладу. За В.І. Карабаном перекладені цим способом терміни можна розділити на 4 групи відповідно до видів транскодування [4, с. 282]. Перша група представлена термінами, перекладеними за допомогою транскрибування, наприклад: *diameter* – *діаметр*, *metronome* – *метроном*. До другої групи відносяться терміни перекладені способом транслітерації, наприклад: *signal* – *сигнал*, *radio* – *радіо*, *robot* – *робот*, *patent* – *патент*. Третя група представлена термінами, переданими змішаним транскодуванням (переважне застосування транскрибування із елементами транслітерування), наприклад: *electro-magnet* –